

A landscape photograph showing a vast green field in the foreground, a small village or farmstead in the middle ground, and a large hill in the background under a clear blue sky. The text is overlaid on the image.

DĚJINY PRAVĚKU

3. HODINA

MLADÝ PALEOLIT

MLADÝ PALEOLIT

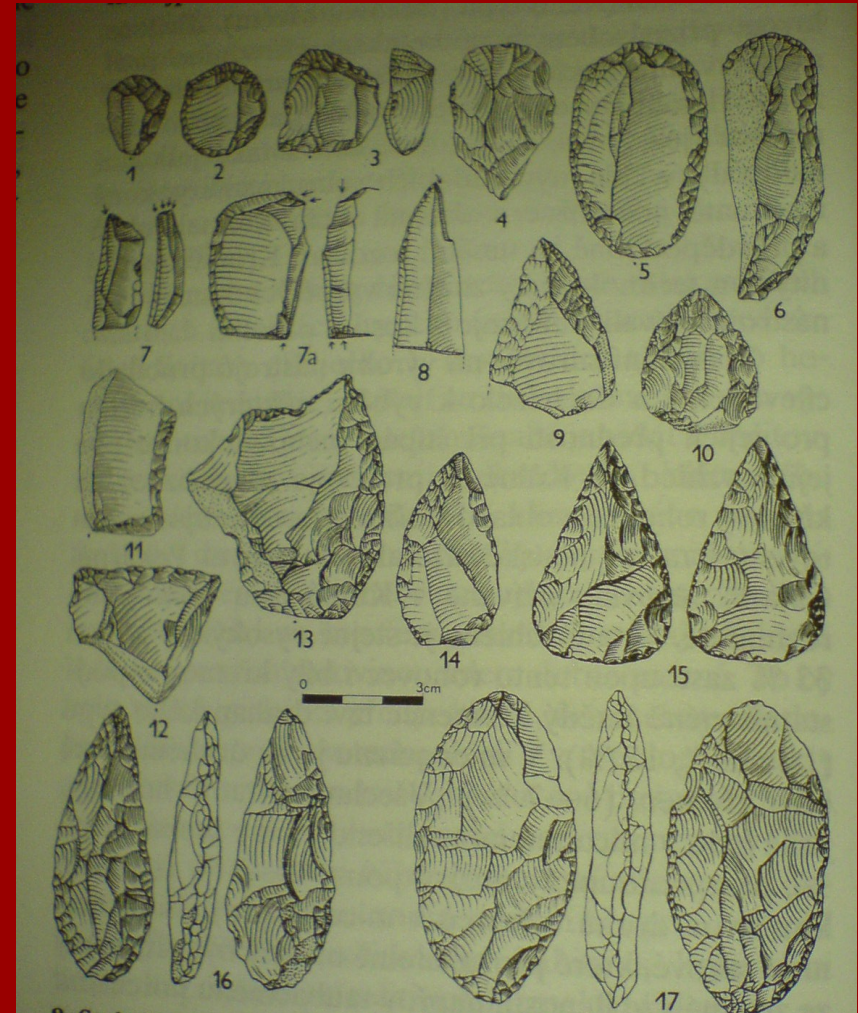
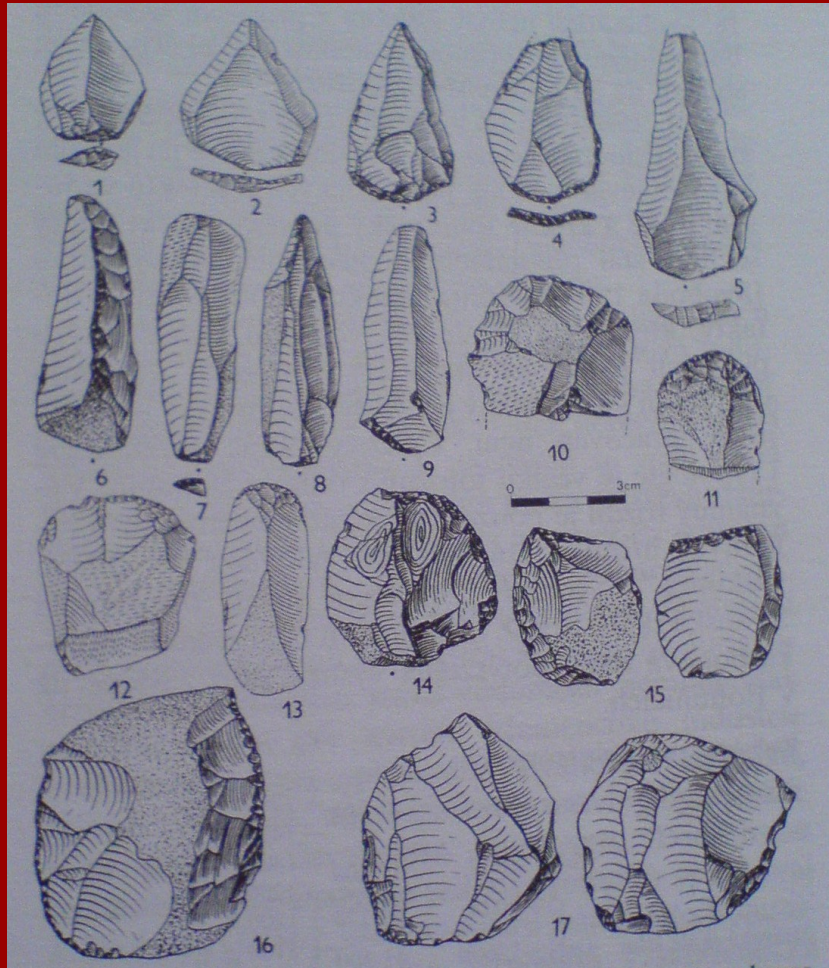
= 40 000 – 10 000 B.C.

- **PŘECHODNÉ KULTURY STŘEDNÍ / MLADÝ PALEOLIT:**

bohuncien, szeletien, jertzmanovicien, chatellperonien, uluzzien, aj.

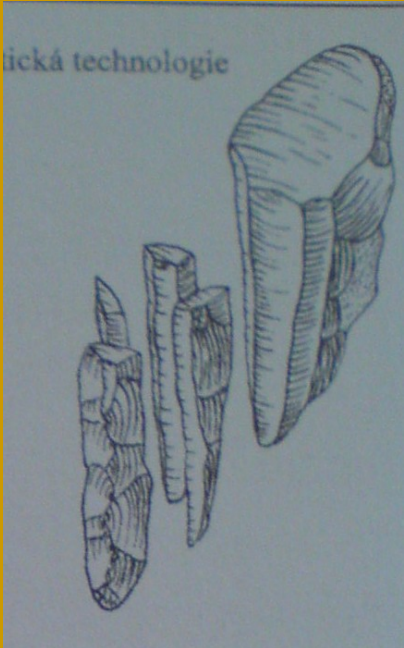
- nejistí tvůrci; buď **přežívající neandrtálci** nebo již **homo sapiens sapiens**
- v ČR kultury: **bohuncien** (Brno-Bohunice) – progresivní, návaznost na moustérien, výrobní areál na Stránské skále
- szeletien** (Szeleta, HUN) – u nás hl. oblast Krumlovského lesa, konzervativní, návaznost na micoquien, typická klínová industrie

BOHUNICIEN A SZELETIEN

- AURIGNACIEN**
(40 000 – 27 000 B.C.)

- první vlastní mladopaleolitická kultura;
technologicky založená na výrobě čepelí z připravených jader s přední hranou

- typické **kostěné hroty**, u nás tzv. **mladečského typu**
- na našem území **první projevy výtvarného umění a první záměrné pohřby**; ve Francii první „reprezentativní umění“ – nástěnné malby zvířat, otisky dlaní, nový objev z roku 1994 v **jeskyni Chauvet**
- nejčastějším uměleckým projevem **mobilní umění**: převážně **figurky zvířat** (kůň, mamut, medvěd, bizon, šelmy), vzácně i lidské plastiky a rytiny, provrtané zuby a kosti (přívěsky) – **ALE STÁLE VZÁCNÉ**
- nejdůležitější lokalita: **Mladečské jeskyně** (okr. Olomouc) – v tzv. Dómu mrtvých uloženo **minimálně 7 skeletů s hroty mladečského typu** (náhodný objev 1815; výzkumy 1881 – 1882); další kostry objeveny v dutině ozn. jako **Mladeč II** roku 1904; možný unikátní doklad **nástěnné paleolitické malby** u nás – skvrny a čáry provedené okrovým barvivem objevené na lokalitě roku 1981, snad aurignackého stáří

MLADEČSKÉ HROTY A MALBY Z JESKYNĚ CHAUVET

- **GRAVETTIEN (30 000 – 20 000 B.C.)**

téměř celá Evropa, dělení na - **západní** (ESP, F, B)

- **středoevropský = pavlovien**

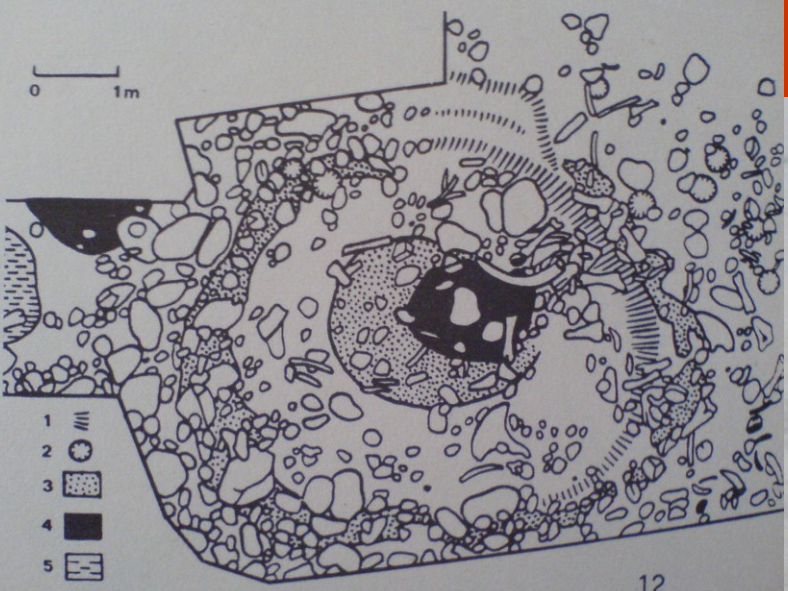
- **východní (pozdní = epigravettien)**

PAVLOVIEN (29 000 – 21 000 B.C.)

- regiony: Pavlovské vrchy, střední Pomoraví, Ostravsko, JZ Slovensko, Dolní Rakousko, aj.

- typická **rozsáhlá tábořiště lovců mamutů** (dlouhodobá, až 1 100 mamutů), **kruhové chýše** z kamene, mamutích kostí a kůží, **skládky** mamutích kostí, **ohniště**, jeskyně nebyly vyhledávány;

unikátní „chatrč kouzelníka“ z Dolních Věstonic: ohniště uvnitř, okolo cca 2 000 ks předmětů z vypálené hlíny – geometrické tvary, zvířecí i lidské figury, někdy rituálně rozbité)

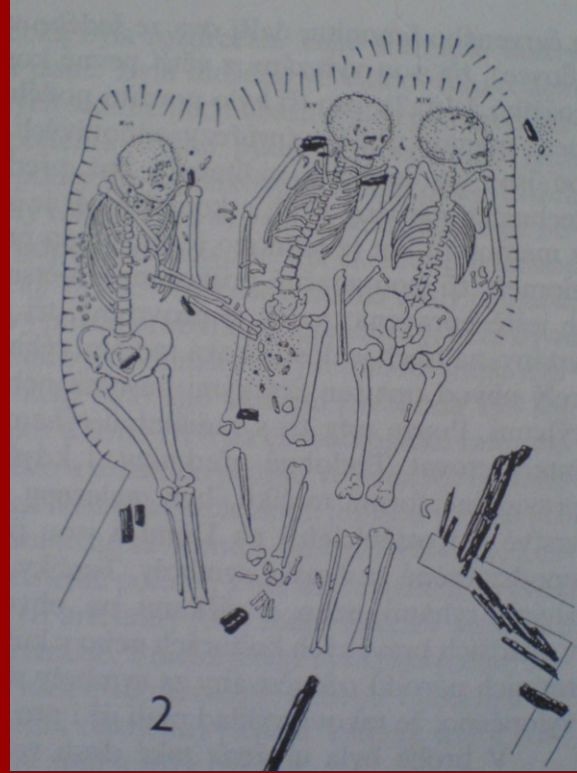
- pohřební ritus **doložený v kontextu sídlišť**, typické **zasypání červeným barvivem, poloha skrčená na boku**, objevují se dřevěné nebo kamenné úpravy hrobů, přidávání **milodarů** (kostěné ozdoby – zřejmě nášivky na oděvech, výjimečné milodary – viz níže)

lokality: **Předmostí u Přerova** – unikátní nález; hromadný hrob 20 jedinců, druhotně přemístěných z jiných pohřebišť

Dolní Věstonice – dohromady přes 60 skeletů, největší soubor gravettských koster vůbec; výjimečné objevy: trojhrob č. 13, 14, 15 na lok. I; žena s asymetrickým obličejem z DV 3 pod mamutí lopatkou

Pavlov – 28 lidských skeletů, rituální pohřeb muže pod mamutí lopatkou

Brno – Francouzská ulice – hrob „šamana“ s loutkou muže z mamutoviny, 600 ks dentálií, kamenný kotouč s otvorem, zdobené terčíky, aj.

- **SVĚTOVÉ PRIMÁTY MORAVSKÉHO PAVLOVIENU:**

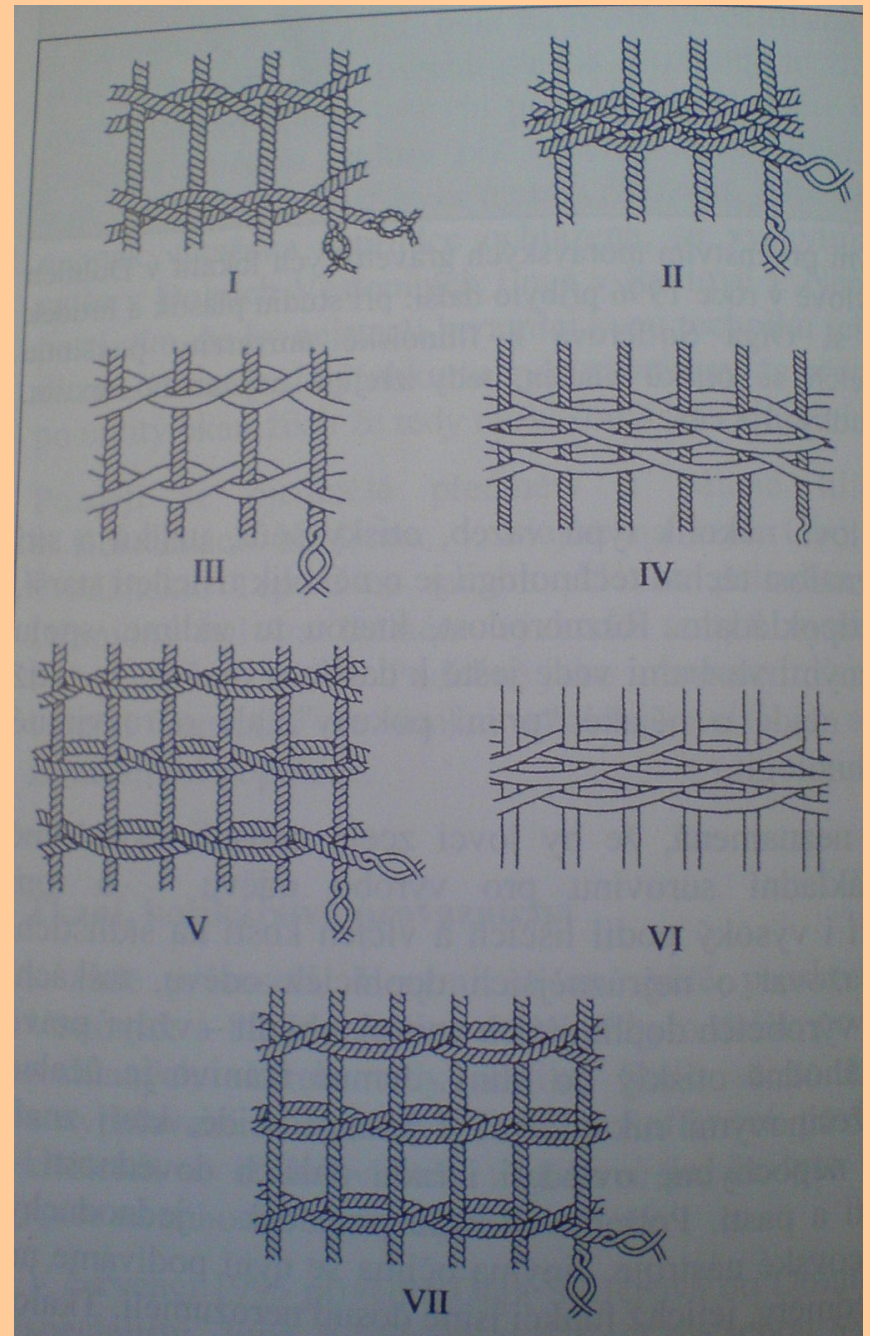
1. předměty z pálené hlíny
(sošky, geometrické tvary)

– rituální charakter

2. broušení kamene – rituální kotouče

3. doklady provaznictví a tkaní textilu

dále největší soubor gravettských kosterních pozůstatků, obrovská dlouhodobá sídliště = **evropské civilizační centrum období gravettienu**

- **UMĚNÍ GRAVETTIENU (PAVLOVIENU)**

ŽENSKÉ PLASTIKY: „Venuše“, schematické závěsky, aj.; **typická stylizace** – malá nevýrazná hlava, koncentrace na tělo a pohlavní orgány, pravidelně detailní znázornění pupíku

lokality: **Dolní Věstonice** (DV I, 1925) – unikátní složení ze spráše, drcených kostí a dalších organických materiálů jako pojiva; ženská hlavička z mamutoviny – ojedinělé v rámci celé Evropy (analogie Pavlov – jednodušší; Brassempouy, F)

Předmostí u Přerova – geometrická rytina ženy

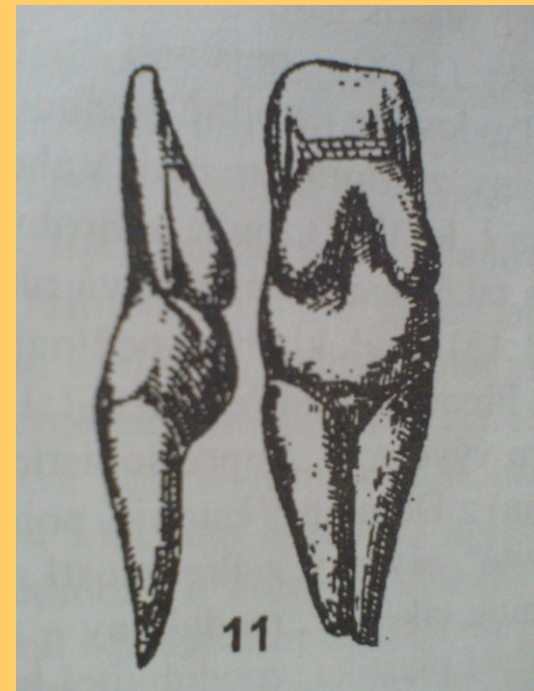
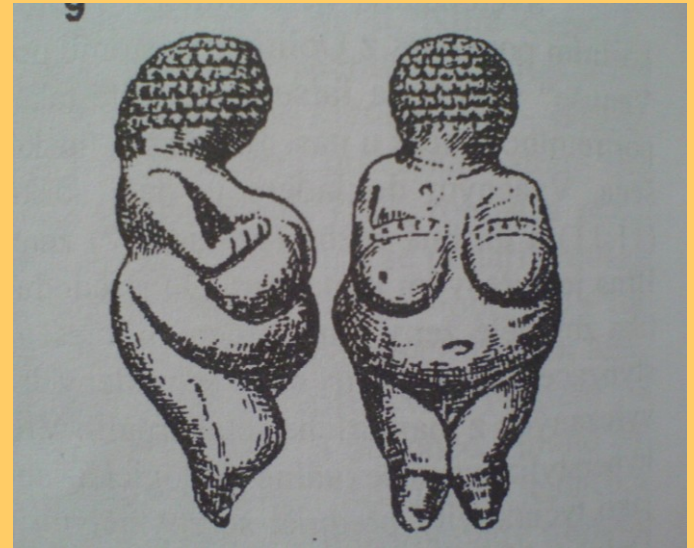

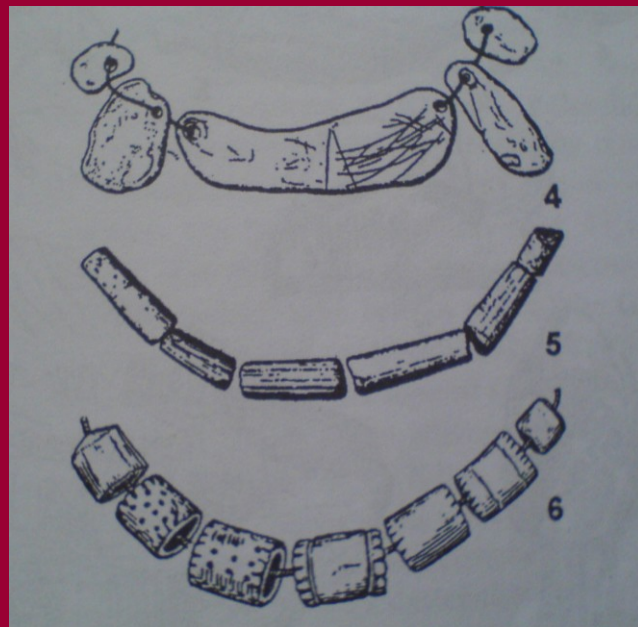
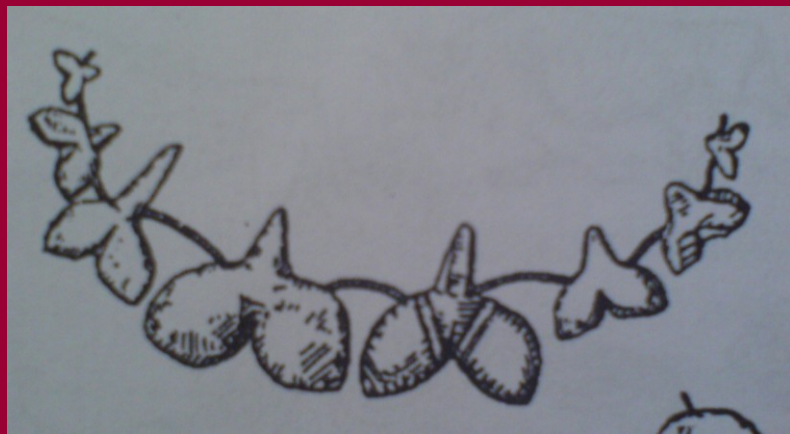
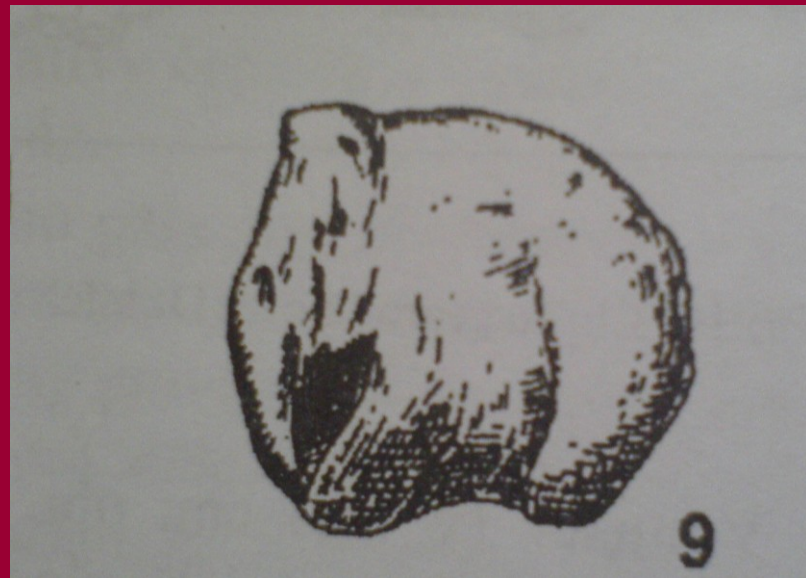
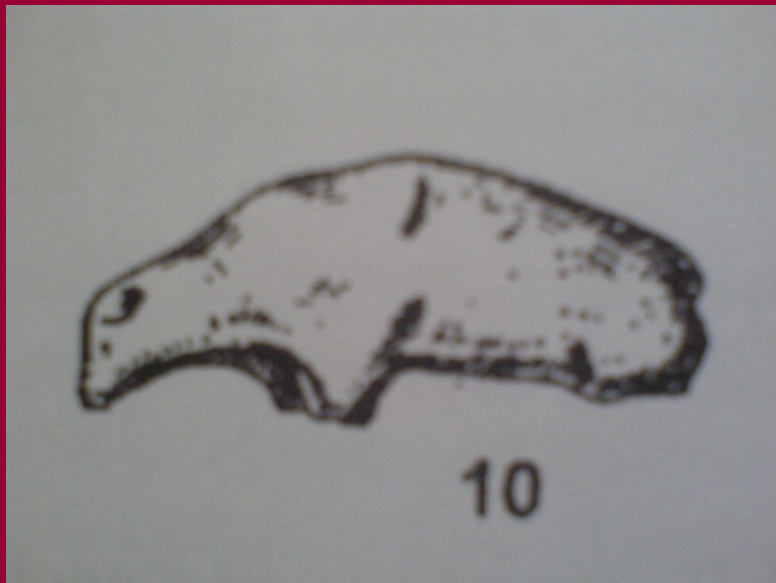
další „Venuše“: Willendorf (A, vápenec), Moravany nad Váhom (SK, mamutovina), Gönnersdorf (D), Kostěnki (UKR), Savignano (I), aj.

ZVÍŘECÍ PLASTIKA – méně; na západě hl. bíložravci, ve střední Evropě naopak nebezpečná zvířata

ZÁVĚSKY

JESKYNNÍ MALBA – pouze západní Evropa, znázornění hlavně zvířat, ale i ženská symbolika

- **KPI**

časté využití – mamutí kosti na obydlí, z menších kostí umělecké předměty, závěsky, nástroje (hroty, jehly, drtiče na červené barvivo, vidlice, aj.), flétny

unikátní nález – lokalita Sunghir: 2,5 m dlouhý vyrovnaný mamutí kel v dětském hrobě

- **ŠI**

drobnotvaré **čepelové nástroje**, široká škála typů (škrabadla, rydla, vrtáčky, hroty-gravettky, aj.); složité **zásobování surovinou** (minimální využití domácí suroviny), oblíbené hl. **pazourky** (z Polska), **radiolarity** (z Podunají)

- **MAGDALÉNIEN (18 000 – 12 000 B.C.)**
 - **utlumení vývoje ve střední Evropě** v době posledního glaciálního maxima (20 000 – 18 000 B.C.), poté **změna lovecké strategie** v důsledku vymizení velké stádní zvěře (mamuti) = zánik velkých loveckých sídlišť, **těžiště vývoje se přesouvá do západní Evropy**
 - hlavní centra **Pařížská pánev** (koncentrace otevřených sídlišť, ŠI obřích rozměrů), **frankokantaberská oblast** (typické jeskynní malby), **Porýní**
 - střední Evropa - 2 pásma:
 - 1. severní pásmo** (střední Německo, Čechy) – lov koně, sídliště jeskynní i otevřená, rytiny na kameni; lokality – Český kras (př. Koněpruské jeskyně) s centrálním sídlištěm Hostim

2. jižní pásmo (německé Podunají, Rakousko, Morava) – lov soba, sídliště výhradně jeskynní, rytiny do kostí, lokality – hl. Moravský kras (Pekárna, Býčí skála, Kůlna), aj.

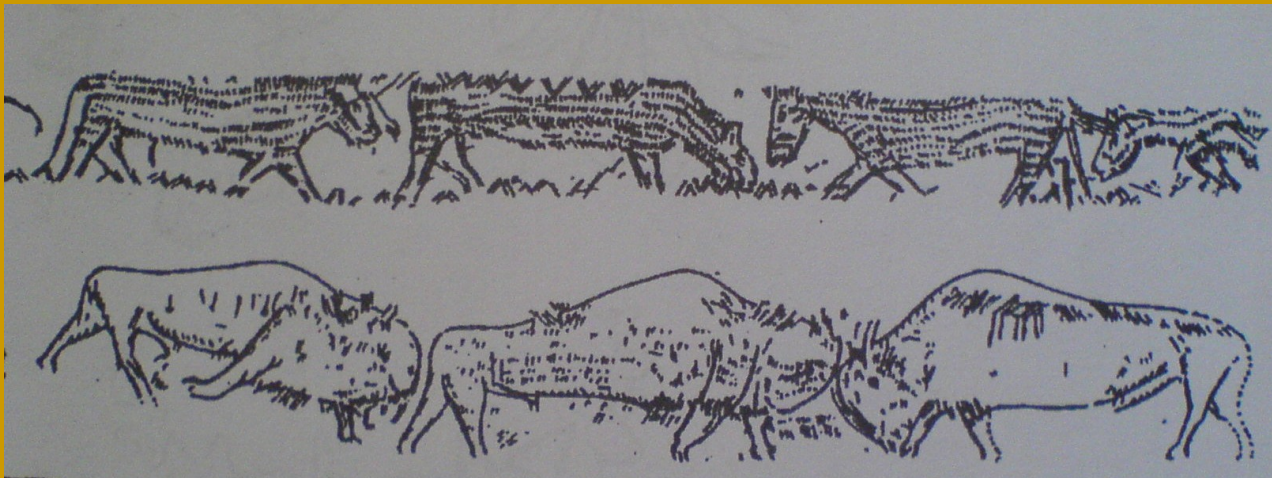
- pohřební ritus: v prostoru střední Evropy **chybí kosterní pozůstatky** (nejvýchodnější pohřeb z Německa), jedinou výjimkou **Maszycká jeskyně** (PL) – kosti ze 16 jedinců s doklady sekání a řezání, **asi kanibalismus**
- **KPI**: velký rozmach, u nás častá surovina k výtvorům mobilního umění
- **ŠI**: užívání domácích surovin, kombinovaných s importy exkluzivních surovin (obsidián, křišťál, plattensilex); příklon k předmětům větší velikosti

UMĚNÍ MAGDALÉNIENU:

- **střední Evropa mobilní umění** – dominují vyobrazení zvířat, a to hlavně **v podobě rytin** (kost – jižní pásmo, kámen, hl. břidlice – severní pásmo)

lokality: **Pekárna** – rytiny na koňských žebrech (pasoucí se koně, souboj bizonů)

ženská plastika ustupuje, hlavní těžiště **ve východní Evropě** (Ukrajina, epigravettien), hlavně silně stylizovaná štíhlá postava se zdůrazněnými hýžděmi, často z profilu, objevuje se znázornění „účesu“ a oděvu nebo tetování

- západní Evropa – monumentální jeskynní malby, hl. oblast frankokantaberská (F / ESP): zvířecí scény, vyjádření pohybu, detaily, až naturalismus, vyvinutá perspektiva, polychromie

lokality: **Lascaux**, **Niaux**, Rouffignac, Le troire Frères, **Montesspan**, Le Grafesenque, **Altamira**, Castillo, atd.

